

Marijan Peklaj

Odzivanje ljudi na Božjo besedo v Pentatevhu

Povzetek: V Pentatevhu Bog pogosto nagovarja posameznike in izraelsko ljudstvo, slednje po Mojzesu. Bog ukazuje, naroča in prepoveduje. V duhovniški literarni plasti ljudje največkrat odgovarjajo s poslušnostjo; izjavljajo, da bodo v celoti izpolnili Božje ukaze. Na drugih mestih pripravljenost na izvrševanje Božje zapovedi ni posebej omenjena, le v redkih primerih (Kajn, faraon) naletimo na neposreden upor. V Devteronomiju je razvita nekakšna teologija Božje besede; Izraelci naj bi ne le poslušali, ampak se tudi učili Božjih zakonov na pamet, zlasti pa naj bi tako vzgajali svoje otroke. Še več: Božje zapovedi in predpise naj bi sprejeli z vsem srcem, da bi Božja beseda delovala iz človekove notranjosti. To pa je že pogled iz zgodovinske katastrofe, ki so jo razumeli kot kazen za neposlušnost. Na koncu je ob temi poslušnosti in neposlušnosti v Pentatevhu še pogled na smisel leta Svetega pisma v Sloveniji.

Gljučne besede: Božja beseda, Postava, zapovedi, poslušnost, devteronomist, jahvist, duhovniški avtor.

Abstract: *Marijan Peklaj, People's Reaction to God's Word in the Pentateuch*

In the Pentateuch God often addresses individuals and the people of Israel, the latter through Moses. God commands, instructs and prohibits. In the priestly literary layer, people usually react with obedience: they declare that they will completely carry out God's orders. Elsewhere, their willingness to execute God's commands is not specifically mentioned, but only very rarely (Cain, the Pharaoh) direct resistance can be found. In the Deuteronomy a kind of theology of God's word is developed: the people of Israel should not only obey God's laws, but also learn them by heart and, especially, educate their children in this manner. Moreover, they should internalize God's commands and rules so that God's word would work from man's heart of hearts. Yet this is already a view based on the historical catastrophe, which was understood as a punishment for disobedience. The final part of the paper speaks about the meaning of the Year of the Bible in Slovenia on the basis of the theme of obedience and disobedience in the Pentateuch.

Key words: God's word, Law, commands, obedience, the Deutoronomist, the Jahvist, the priestly author.

V Stari zavezi je Bog govoril ljudem po prerokih. Njim se je »dogajala« Božja beseda in v preroških knjigah se pojavlja značilni uvod v izreke »Tako govori Gospod«. Bog pa ni le tisti, ki z besedo zahteva, grozi, tolaži in obljublja po posredovanju prerokov, z besedo celo ustvarja svet in sklepa zavezo. Razumljivo je, da v Pentatevhu najbolj pogosto nastopa kot zakonodajalec in da Božje besede posreduje Mojzes.

Božja beseda v Devteronomiju

Ko Bog govori, naj človek posluša, potem pa izvrši, kar Bog naroča ali zahteva. Če smemo o kom reči, da je razvil nekaj, kar spominja na teologijo

Božje besede, je to nedvomno devteronomist. Božje besede, posebno »deset besed« (dekalog), naj bi Izraelec jemal kot velik dar od Boga, kot zaklad, ki odlikuje izvoljeno ljudstvo pred vsemi drugimi narodi. Mojzes govori: »In kateri véliki narod ima tako pravične zakone in odloke, kakor je vsa ta postava, ki jo danes dajem pred vas?« (5 Mz 4,8). Ko bi bili pripadniki izvoljenega ljudstva v resnici in v vsakem času ponosni na to, da imajo zapisane besede Božje zakonodaje, jim jih ne bi bilo težko izpolnjevati.

Devteronomist je sicer postavil izraelsko zakonodajo v okvir zgodbe o zadnjem dnevu Mojzesovega življenja. Vendar ni mogoče spregledati, kako besedilo sega preko tega okvira in meri na razmere babilonskega izgnanstva in še naprej. »Danes«, ki odmeva v Peti Mojzesovi knjigi, ni samo čas Mojzesovega slovesa pred njegovo smrtjo, je vsak dan, ko ljudstvo to besedo posluša v hvaležnosti in s pripravljenostjo, da jo izpolni. »Poslušaj!« je velelnik, ki je postal za Izraelce uvod v vsakdanjo molitev (prim. 5 Mz 6,4). V Devteronomiju je posebna določba, da je treba javno brati postavo vsako sedmo leto na šotorski praznik. »Ves Izrael« naj bi se takrat zbral »pred obličjem Gospoda, tvojega Boga«, to je v jeruzalemskem templju, da bi poslušal besede Božje postave. Seveda si težko predstavljamo, kako bi mogel ves narod biti hkrati navzoč v Jeruzalemu in poslušati branje zvitkov, vendar je postavljena jasna zahteva, ki potem odmeva v Nehemijevi knjigi (pogl. 8), torej po vrnitvi iz Babilona. Mojzes pred smrtjo zahteva od duhovnikov in Izraelovih starešin, da vsako sedmo leto berejo ljudstvu postavo. In nadaljuje: »Zberi ljudstvo, može, žene, otroke in tujce, ki so znotraj tvojih vrat! Naj slišijo, naj se naučijo, da se bodo bali Gospoda, vašega Boga, in vestno izpolnjevali vse besede te postave« (5 Mz 31,12). Vsi naj torej slišijo določbe postave, da bodo znali prav živeti pred svojim Bogom. Vsako sobotno leto pomeni zakon za vso prihodnost. Zato beremo v nadaljevanju: »In njihovi sinovi, ki je še ne poznajo, naj slišijo, naj se naučijo bati Gospoda, vašega Boga, vse dni, ki jih boste preživeli v deželi, kamor greste čez Jordan, da jo vzamete v last« (5 Mz 31,13). To je pogled na celoten narod pred Božjo postavo. Seveda je iz sobesedila precej jasno, da ima avtor v mislih prav to posebno obliko zakonov, ki so zbrani v Devteronomiju od dvanajstega do šestindvajsetega poglavja. Vendar s tem pomen zahteve po poslušanju besede in po izpolnjevanju zakonov ne izgubi na svoji teži.

Pri besedah, s katerimi povzema vso zakonodajo v zapovedi ljubezni, Mojzes nagovarja celotno ljudstvo: »Poslušaj, Izrael!« S tem pravzaprav nekako posreduje Božji poziv. Nadaljevanje besedila po glavni zapovedi moremo razumeti, kot da velja tako celotnemu ljudstvu kolektivno kakor tudi vsakemu posameznemu članu. Gre za ohranjanje Božje besede. Vsak Izraelec naj bi si prizadeval za to in posebej v družini skrbel, da bi bili tudi otroci, se pravi naslednji rod, deležni tega Božjega daru. »Te besede, ki ti jih danes zapovedujem, naj bodo v tvojem srcu« (5 Mz 6,6). Treba se

je spomniti, da je za Staro zavezo srce mesto zavesti, razuma in spomina. Spominjati se je torej treba, kaj je zapovedano, in ne pozabiti. In starši so odgovorni, da tisto, kar so si sami vtisnili v spomin, posredujejo tudi otrokom. Potrebno je otrokom govoriti besede postave, da bi ti lahko za starši ponavljali in tako polagoma tudi sami ohranili v spominu. »Ponavljaj jih svojim sinovom in govori o njih, ko bivaš v svoji hiši in ko hodiš po poti, ko legaš in ko vstajaš« (5 Mz 6,7). Kot prejemniki tega verskega pouka so navedeni sinovi, vendar beseda pogosto označuje otroke ne glede na spol. Razen tega si je tudi težko predstavljati, da bi v družinskem okolju mogle deklice ostati brez tega pouka. (prim. Braulik 1986, 57). Spravljanje v spomin s ponavljanjem seveda ne more biti namen samo sebi, temveč naj omogoča, da bi se v vsakem trenutku posamezniki in celotno Božje ljudstvo tudi ravnali po tej besedi. Tema pozabljenja se večkrat pojavi v Devteronomiju. Pisec, ki se sicer postavlja v vlogo zapisovalca Mojzesovih predsmrtnih besed na Moabskih planjavah, se dobro zaveda, da je Izrael pozneje velikokrat »pozabil« svojega Boga in njegove zakone in da je samo v vrnitvi k Božji besedi upanje na rešitev in trajen obstoj ljudstva.

Izrecno pa je kot posameznik, ki naj bere in izpolnjuje postavo, znotraj določb devteronomijskega zakonika omenjen kralj. Iz perspektive Mojzesovega zadnjega dne je sicer kralj popolnoma nedoločen, saj takrat Izrael ni imel kraljev, vendar besede v 5 Mz 17,16-17 precej nedvoumno govorijo o napakah in grehih Izraelovih in Judovih kraljev, zlasti Salomona. Posebno to velja za omenjanje številnih konj in številnih žena. Kakor bi hotel reči, da bi bila zgodovina Izraela lahko zelo drugačna, kot je v resnici bila, ko bi se kralji držali pravila, ki sledi. Seveda pa Salomon v svojem času še ni mogel brati, kar je zapisal devteronomistični pisec: »In ko zasede prestol svojega kraljestva, naj si od levitskih duhovnikov prepiše v knjigo to postavo. Naj jo ima pri sebi in jo bere vse dni svojega življenja, da se nauči bati Gospoda, svojega Boga, in vestno izpolnjevati vse besede te postave in te zakone, da se njegovo srce ne povzdigne nad brate in se ne odvrne od zapovedi ne na desno ne na levo, da se njemu in njegovim sinovom podaljšajo dnevi kraljevanja sredi Izraela« (5 Mz 17,18-20). Kralja si torej pisec predstavlja kot človeka, ki je sposoben brati. Zato naj si oskrbi svoj zvitke postave. Njemu ni treba čakati na sedmo leto, temveč mora zaradi svoje odgovornosti za ljudstvo brati in premišljevati vsak dan. Predpostavlja se torej, da se bo po zapisanih besedah tudi ravnal in tako izpolnil svoje poslanstvo v Izraelu. Kot rečeno pa je pisec že poznal zgodovino kraljevske neposlušnosti in odpada, saj je s tem tudi pojasnjeval, zakaj je Izrael nazadnje izgubil svojo državo, svoje kralje in svojo zemljo.

Skozi vso knjigo se vleče misel, da je blagoslov, ki pomeni mirno in uspešno življenje v obljubljeni deželi, odvisen od poslušnosti Božji bese-

di. »Glejte, danes polagam pred vas blagoslov in prekletstvo: blagoslov, če boste poslušni zapovedim Gospoda, svojega Boga, ki vam jih danes dajem; prekletstvo, če ne boste poslušni zapovedim Gospoda, svojega Boga, temveč boste krenili s poti, ki vam jo danes zapovedujem ... (5 Mz 11,26-28; prim. 28,1.15).

Devteronomistu je pred očmi izkušnja, da je Izrael vedno znova pozabljal svojega Boga in kljub opominom prerokov ostajal neposlušen ter si tako nakopal kazen, ki se tu imenuje prekletstvo. In vendar Bog, ki zapoveduje ljubezen do sebe in do bližnjega, najprej sam ljubi in ne more odstopiti od svoje ljubezni do Izraela, ki ga je izbral za posebno poslanstvo med narodi. Zato teolog razmišlja naprej, kaj bi se moralo zgoditi, da bi Izrael postal drugačen. Samo poslušanje in ohranjanje besed v spominu ne pomaga. Namig podaja z metaforo obreze: »Obrežite torej prednjo kožico svojega srca in ne bodite več trdovratni!« (5 Mz 10,16). Ta je ponovljena proti koncu knjige, potem ko pisec naravnost govori o pregnanstvu daleč od domovine, kar je kazen za neposlušnost. Napoveduje novo dobo, ko bo Izrael »poslušal njegov glas«. In dostavlja: »... tedaj bo Gospod obrnil tvojo usodo in se te usmilil in te spet zbral izmed ljudstev« (5 Mz 30,3). Tu se postavlja vprašanje, kako bo to mogoče, ko pa se Izrael vedno znova izkazuje kot tisti, ki prelamlja zavezo, ne posluša svojega Boga. Potreben je poseben poseg samega Boga, človek nima moči volje, da bi mogel prav odgovoriti na Božjo besedo in biti tako sposoben sprejeti Božjo rešitev. Devteronomist dejansko z Mojzesovo avtoriteto napoveduje tak Božji poseg v človeka, ko pravi: »Gospod, tvoj Bog, bo obrezal tvoje srce in srce tvojega zaroda, da boš z vsem srcem in vso dušo ljubil Gospoda, svojega Boga, da boš živel (5 Mz 30,6). Bog bo torej spremenil človekovo notranjost. Ta obljuba zelo spominja na napoved »nove zaveze« pri Jeremiju (Jer 31,31-34). Dejansko Jeremijev odlomek po obliki in po vsebini razodeva devteronomističnega dopolnjevalca preroškega besedila (prim. Schreiner 1995, 333). Zato ni čudno, da je ta ideja živa v Devteronomiju. To seveda ne pomeni, da bi človek po takem posegu ne mogel več odreči pokorščine; ostaja značilni devteronomistični »če«, saj obljuba ne govori o eshatoloških časih; Izrael je in ostaja svoboden (prim. J. Krašovec 1999, 514). Iz Jeremijevega odlomka je razvidno, kako bistveno je za omenjeni izredni poseg, da Bog ljudem, ki si tega niso zaslužili, odpusti vso krivdo. S tem je dana možnost za končanje kazni in za rešitev.

Pri Jeremiju je rečeno: »Svojo postavo bom dal v njihovo notranjost, v njih srce jo bom zapisal« (Jer 31,33). V Devteronomiju beremo podobno zagotovilo, da beseda ne bo več samo vklesana na kamnite plošče, temveč zapisana v človekovo notranjost. Zaradi tega nadaljuje besedilo v 5 Mz 30,11-13, da se Izraelec po tem izrednem Božjem posegu ne more več izgovarjati, da mu je Božja beseda težko dosegljiva: »Kajti prav blizu tebe je beseda, v tvojih ustih in v tvojem srcu, da jo lahko izpolnjuješ« (5 Mz

30,14). Predvsem je ta beseda, ki jo je mogoče izpolnjevati, zapoved ljubezni, ki jo poznamo iz 5 Mz 6,4, in je ponovno navedena nekaj vrstic pred zagotovitvijo o bližini besede. Božji poseg v človekovo notranjost bo omogočil novo poslušnost: »Ti pa boš spet poslušal Gospodov glas in izpolnjeval vse njegove zapovedi, ki ti jih danes zapovedujem« (5 Mz 30,8).

Poslušnost in neposlušnost od začetkov

V duhovniškem besedilu o stvarjenju sveta Bog govori. Odziv je povzet v besedah, kot so: »In nastala je svetloba« (1 Mz 1,3) in »Zgodilo se je tako« (1 Mz 1,9.11.15.24.30). Božja beseda nezmotljivo dosega svoj učinek, ko gre za stvari, od svetlobe do kopenskih živali. Drugače je s človekom. Naročilo, naj se človeški rod razmnožuje, in določbe o človekovi prehrani ni mogoče razumeti kot besedo, na katero naj bi človek karkoli odgovoril. Gre bolj za podelitev moči rodovitnosti in za dodelitev hrane.

Prvo besedo, ki jo Bog naslavlja neposredno na človeka in od njega terja poslušnost, srečamo v jahvistovem besedilu o stvarjenju. To je prepoved jesti z drevesa spoznanja dobrega in hudega (1 Mz 2,16-17). Neposrednega človekovega odgovora na tem mestu ni. Iz sobesedila, ki daje misliti na prvotno harmonijo v odnosih med Stvarnikom in človekom, lahko sklepamo, da je človek Božjo besedo sprejel s hvaležnostjo. Potem pa pride skušnjavec in človek, ki ne zaupa več, da ga hoče Bog le obvarovati pred hudim, ravna v nasprotju z besedo prepovedi. Jahvist je poleg pripovedi in simbolov babilonske in drugih kultur uporabljal tudi spomine na zgodovino Izraela. Zato se v tej nepokorščini v vrtu skriva tudi tisto spoznanje o človekovi naravi, ki ga zasledimo v pripovedih o očakih in o obdobju izraelskih sodnikov in kraljev. V pripovedi o vrtu sledi Božja razglasitev kazni, a tudi tu ni naveden noben človekov odgovor na besede v 1 Mz 3,16-19. Na Božji klic: »Kje je tvoj brat Abel?« je sprva odgovoril predrzno in lažljivo: »Ne vem. Sem mar jaz varuh svojega brata?« (1 Mz 4,9). Na razglasitev kazni pa je odgovoril že bolj ponižno in proseče (1 Mz 4,13-14). Ko se Bog razžalosti zaradi pokvarjenosti in hudobije človeškega rodu, je sicer jasno, da so ljudje ravnali v nasprotju z Božjo voljo, vendar ni navedena nobena zapoved ali prepoved, da bi mogli govoriti o odzivanju na Božjo besedo. Izrazit pa je zgled pravičnega Noeta, ki je »bil pravičen mož, neoporečen sredi svojega rodu« in »je hodil z Bogom« (1 Mz 6,9). V duhovniški pripovedi to pomeni, da je živel v skladu z Božjo voljo. Sledijo pa tudi neposredne besede s strani Boga in Noetovo odzivanje nanje. V obeh pripovednih plasteh, ki se prepletata v sedanji svetopisemski zgodbi o vesoljnem potopu, beremo, kako se Noetova pravičnost izkazuje v njegovi poslušnosti. V duhovniški plasti: »Noe je to storil; prav tako, kakor mu je Bog zapovedal, tako je storil« (1 Mz 6,22). In v jahvistovem besedilu: »Noe je storil vse tako, kakor mu je za-

povedal Gospod« (1 Mz 7,5).

Potem pridemo k pripovedim o očakih. Abram u Gospod brez kakega uvoda ukaže, naj zapusti svoj dom in domovino in se odpravi na pot. Kam, mu bo Gospod šele pokazal. Jahvist je zapisal: »Abram je šel, kakor mu je naročil Gospod ...« (1 Mz 12,4a). Abram je predstavljen kot človek, ki se zaveda, da je edina prava pot v življenju tista, ki jo je zanj izbral Gospod. V nadaljevanju se mora Abram, pozneje Abraham, še učiti, da bi mogel sprejeti Božjo besedo, čeprav je ne more razumeti. To se dogaja predvsem okoli vprašanja potomstva. Bog mu pravi: »Ne boj se, Abram! Jaz sem tvoj ščit, tvoje plačilo bo zelo veliko.« Na to besedo Abram reagira z grenkim očitkom: »Gospod, Bog, kaj mi boš vendar dal, ko pa ostajam brez otrok in bo dedič moje hiše Damaščan Eliezer?« (1 Mz 15,1-2). Ko pa v odgovor sliši slovesno zagotovilo, da bo njegov dedič njegov lastni sin in da bo njegovih potomcev toliko, kolikor je na nebu zvezd, je pomirjen. Pisec tega poglavja je zapisal: »Veroval je Gospodu in ta mu je to štel v pravičnost« (1 Mz 15,6). Vera in ravnanje iz vere je pravi odgovor na Božjo besedo.

Vendar Abrahamova vera ni tako močna, da ne bi podvomil, ko mu Bog naznani, da bo Sara rodila sina: »Abraham je padel na obraz in se zasmejal. Rekel si je: 'Ali se bo stoletniku rodil sin? Ali bo devetdesetletna Sara rodila?'« (1 Mz 17,17). Tudi Sara se je ob Božji napovedi sina smejala (1 Mz 18,12). Šele takrat, ko Bog preizkusi Abrahamovo vero s tem, da mu ukaže darovati ljubljenega sina Izaka, se očakova vera izkaže v neomajni poslušnosti. Zato je deležen pohvale: »... zdaj vem, da se bojiš Boga, saj mi nisi odrekel svojega sina, svojega edinca« (1 Mz 22,12). Boga se bati tu pomeni isto kot verovati, se pravi, Boga jemati v resnici kot Boga in temu ustrezno ravnati. Pomeni torej tudi izpolnjevanje Božjih zapovedi, kot moremo besedo o strahu razumeti iz Devteronomija. Tam na primer beremo, kako naj starši poučujejo otroke: »In Gospod nam je zapovedal, naj izpolnjujemo vse te zakone in se bojimo Gospoda, svojega Boga, da nam bo vse dni dobro in da nas ohrani pri življenju ...« (5 Mz 6,24).

Ko Bog iz gorečega grma pokliče Mojzesa, ta sicer ugovarja, kot je primerno za poklicanega in poslanega Božjega izbranca. Vendar na koncu gre v Egipt in k faraonu, kakor mu je bilo naročeno. Nasprotno pa faraon ne pokaže nobenega spoštovanja do Boga, ki mu govori po Mojzesu. Posmehuje se: »Kdo je Gospod, da bi moral poslušati njegov glas in odpustiti Izraela? Ne poznam Gospoda in tudi ne odpustim Izraela« (2 Mz 5,2). Potem ko Izraelov Bog po prvem neuspehu pri faraonu ponovno zagotovi, da bo faraona prisilil k pokorščini, duhovniški pisec zapiše: »Mojzes in Aron sta to storila; storila sta, kakor jima je bil zapovedal Gospod« (2 Mz 7,6). Ta obrazec brezpogojne in dosledne poslušnosti potem srečamo pogosto in je tipičen za duhovniško pripovedno plast v Pentatevhu. Tako tudi ob pripovedi in zakonodaji o pashi in izhodu beremo:

»Vsi Izraelovi sinovi so to storili; kakor je bil Gospod zapovedal Mojzesu in Aronu, tako so storili« (2 Mz 12,50). In ko Mojzes Izraelcem pod Sinajem sporoči, kaj mu je Bog povedal in ukazal, ljudstvo obljubi: »Vse, kar je Gospod govoril, bomo storili« (2 Mz 19,8).

Nekaj izrednega je kratko besedilo sredi pripovedi o egiptovskih nalogah, natančneje o nadlogi toče. Sredi jasne polariziranosti na Egipčane pod faraonovim vodstvom in Izraelce, ki jih v Božjem imenu vodi Mojzes, se srečamo z možnostjo, da so lahko tudi Egipčani poslušni besedi Izraelovega Boga in se rešijo pred nadlogo. »Tisti izmed faraonovih služabnikov, ki so se bali Gospodove besede, so spravili hlapce in živino v hiše na varno. Tisti pa, ki si Gospodove besede niso vzeli k srcu, so pustili hlapce in živino na polju« (2 Mz 9,20-21). Kakor da bi pisec hotel reči, da ni pomembno, kateremu ljudstvu kdo pripada, da le resno jemlje Božjo besedo, pa bo rešen (prim. Childs 1974, 142).

Od Sinaja do Moabskih planjav

Pozornosti vreden je odziv ljudstva na teofanijo na Sinaju. O tem govorijo vrstice, ki sledijo dekalogu. Izraelci vidijo oblak in bliske, čutijo potres in slišijo grmenje. Prestrašeni so, Božji govor doživljajo, kot da je smrtno nevaren. V tem strahu prosijo Mojzesa za posredovanje. Medtem ko je do tega trenutka Bog tisti, ki govori Mojzesu in ga pošilja, zdaj Izrael želi imeti Mojzesa na svoji strani kot srednika. In v Devteronomiju je zapisano, da je Bog potrdil to Izraelovo odločitev (5 Mz 5,28; prim. Childs 1974, 371sl.). Tako ima Mojzes vsa pooblastila, da izvrši obred zaveze. V začetku ljudstvu prebere že napisano »knjigo zaveze«. In spet beremo odziv, ki daje vtis popolne vdanosti: »Tedaj so rekli: 'Vse, kar je govoril Gospod, bomo izpolnjevali; pokorni bomo'« (2 Mz 24,7). In prav ti Izraelci so v stiski pri morju v hipu pozabili, komu so malo prej popolnoma zaupali (glej 2 Mz 14,10,13). In potem ko so zapeli pesem o Gospodovi zmagi v 2 Mz 15, so ob vsaki novi težavi na poti začeli godrnjati zoper od Boga izbranega voditelja in dejansko zoper Boga samega (prim. 2 Mz 15,24; 16,2-3; 17,2-4). In po vdanostni izjavi pri obredu zaveze kmalu sledi pripoved o češčenju zlatega teleta (2 Mz 32), kar pisec obravnava kot neposredno kršitev prve zapovedi dekaloga. Po tej epizodi beremo poročilo o postavljanju in opremljanju svetega šotora pod Sinajem. Ponavlja se obrazec, da so vse naredili tako, »kakor je Gospod zapovedal Mojzesu« (glej 2 Mz 39,1.5.7.21.26.29.31.42.43; 40,19.21.23.25.27.29.32).

V Tretji Mojzesovi knjigi so izrazi poslušnosti Božji besedi bolj redko posejani. Razumljivo so povezani predvsem z redkimi pripovednimi odlomki, kot je posvetitev Arona in njegovih sinov (3 Mz 8). Pogostejše so izjave o spolnitvi Božjih ukazov v Četrtni Mojzesovi knjigi. Tam beremo: »Izraelovi sinovi so storili natanko tako, kakor je Gospod zapovedal Moj-

zesu; prav tako so storili« (4 Mz 1,54; prim. 2,34; 4,49; 5,4; 9,5). O potovanju proti obljubljeni deželi je rečeno: »Na Gospodov ukaz so postavljali tabor in na Gospodov ukaz so se odpravljali na pot; držali so se Gospodove odločbe, kakor je Gospod ukazal po Mojzesu« (4 Mz 9,23). Čisto na koncu knjige, ko preberemo o Mojzesovem reševanju vprašanja dedovanja hčera očeta Celofhada, spet srečamo znani obrazec: »Kakor je Gospod zapovedal Mojzesu, tako so storile Celofhadove hčere« (4 Mz 36,10).

In vendar pripoveduje knjiga Numeri tudi o uporih in nasprotovanju Božji volji. Zlasti usoden se zdi upor, ko Izrael nima takega zaupanja v Božjo pomoč, da bi vstopil v Kanaan z južne strani (4 Mz 13 – 14). Potem je tu še Korahov upor pa upor Datana in Abirama (4 Mz 16 – 17) in greh »vlačuganja« na Moabskem (4 Mz 25). Tako ob vseh izrazih poslušnosti Gospodovim ukazom lahko razumemo manj naklonjeno sodbo o Izraelu na poti skozi puščavo v zadnji knjigi Pentatevha: »Vedi torej, da ti Gospod, tvoj Bog, ne daje v last te lepe dežele zaradi tvoje pravičnosti, kajti trdovratno ljudstvo si! Spominjaj se, ne pozabi, kako si v puščavi jezil GOSPODA, svojega Boga! Od dneva, ko si odšel iz egiptovske dežele, do tedaj, ko si prišel v ta kraj, ste se upirali Gospodu« (5 Mz 9,6-7).

Sklep ob letu Svetega pisma

Ne vemo, kako so Izraelci v svoji zgodovini dejansko doživljali milost, da jim je Bog razodeval sebe in svojo voljo po Mojzesu in drugih prerokih. Kristusova Cerkev je sprejela kot dejstvo, da je Bog v svoji neizmeri dobroti dal svoje zakone tudi zapisati. Tako naj bi izvoljeno ljudstvo moglo vedno znova poslušati branje teh besed, si jih zapomniti in po njih uravnavati svoje korake. Značilni duhovniški obrazci izjav ljudstva, da bo pokorno Božjim zapovedim, so po vsej verjetnosti bolj izraz spodbude, ki jo je hotel duhovniški zgodovinar posredovati rodovom po babilonskem izgnanstvu, kakor poročila o dejanski vdanosti Izraela v davni preteklosti (prim. Zenger 1998, 157sl.; Ska 2000, 226). Idealna skupnost okoli novega jeruzalemskega svetišča naj bi po preizkušnjah 6. stoletja pr. Kr. zvesto služila svojemu Bogu. Devteronomistični nauk pa hoče, da bi celotno ljudstvo in posamezniki v njem, zlasti kot člani družine, vedno bolj poznali besede postave, učili naj bi se jih na pamet. A gre še naprej: Božja postava naj bi ljudem postala nekaj notranjega, nekaj, kar deluje iz središča osebe in oblikuje bratsko življenje skupnosti. Posebno naj se to občestvo bratov in sester gradi v skupnem obhajanju praznikov, ko se ljudstvo povezuje v skupnem veselju in zahvaljevanju svojemu Bogu (prim. Braulik 1986, 14-17).

Čemu naj služi leto Svetega pisma v Sloveniji? Cerkev je »Sveto pismo ... obenem s svetim izročilom vedno imela in ima za vrhovno pravilo svoje vere (...) Kakor krščansko vernost samo, tako mora tudi vse krščansko

oznanjevanje nahranjati in usmerjati sv. pismo« (BR 21). To spominja na geslo **Ecclesia semper reformanda!** V konstituciji o Cerkvi je to previdno ubesedeno, ko je rečeno, da »ima Cerkev v svoji sredi grešnike, je hkrati svéta in vedno potrebna očiščevanja ter nikoli ne preneha s pokoro in prenavljanjem« (C 8,3). Tukaj se kaže vloga branja, poslušanja, premišljevanja Svetega pisma in molitve iz njega neprecenljiva. Očitki, da se Cerkev zapira vase, da se ne potruzi dovolj, da bi razumela vprašanja in težave današnjega človeka in mu bila v oporo, niso zmerom neupravičeni.

Spodobi se seveda, da se kristjani seznanjamo z vsebino svetih spisov. Da nas ne bo oblivala rdečica sramu (Dan 9,7 v starem prevodu), ko nam neverujoči odkrivajo, kaj vse je zapisano v našem Svetem pismu. Poleg skrbno pripravljene branja pri bogoslužju je potrebno spodbuditi branje Svetega pisma v župnijskih skupinah, zlasti pa branje in pogovor v družinah. Potem bo Božja beseda v bogoslužju laže dosegala svoj namen in bo vedno bolj resnično hrana duše. To prizadevanje in gibanje se seveda ni začelo 1. januarja 2007, je pa čutiti veliko željo in veliko vztrajnega truda dušnih pastirjev in zavzetih laikov, da bi se posamezniki in občestva prav letos bolj odprli Božji besedi. Mogoče bi bilo potrebno posebno poudarjati nezamenljivo vlogo staršev pri prenašanju ljubezni do Božje besede na potomce. Da bi po besedah zapisanega razodetja Stare in Nove zaveze postala Božja beseda, kakor pravi Peta Mojzesova knjiga, danes čisto blizu ljudem, da bi bila navzoča ne samo v naših ustih, temveč tudi v naših srcih. Da bi se po tej bližini Božje besede Cerkev v poslušnosti prenavljala in mogla vedno bolj služiti Bogu in ljudem.

Literatura:

- Braulik, Georg, *Deuteronomium 1 – 16,17, Echter*, Würzburg 1986.
Childs, Brevard S., *The Book of Exodus. A Critical, Theological Commentary*, The Westminster Press, Louisville 1974.
Krašovec, Jože, *Nagrada, kazen in odpuščenje*. Mišljenje in verovanje starega Izraela v luči grških in sodobnih pogledov, Svetopisemska družba Slovenije, Ljubljana 1999.
Ska, Jean-Louis, *Introduction à la lecture du Pentateuque*. Clés pour l'interprétation des cinq premiers livres de la Bible, Lessius, Bruxelles 2000.
Schreiner, Josef, *Theologie des Alten Testaments*, Echter, Würzburg 1995.
Zenger, Erich, *Einleitung in das Alte Testament*, Kohlhammer, Stuttgart ³1998.